

Jelena Biljetina¹

Univerzitet u Novom Sadu
Pedagoški fakultet u Somboru

DOSLOVNA ZNAČENJA GLAGOLA JEDENJA I PIJENJA U ENGLESKOM I SRPSKOM: KONTRASTIVNA ANALIZA

Sažetak: U radu se ispituju doslovna značenja glagola jedenja i pijenja u engleskom i srpskom jeziku. Značenja se ispituju u odnosu na prototipične glagole jedenja i pijenja (*to eat / jesti*, odnosno *to drink / piti*), kao tercijum komparacionis u odnosu na kog se poređenje vrši, a utvrđuju na osnovu rečničkih definicija. Metodom komponentne analize utvrđuju se semantičke komponente svakog glagola ponaosob, kako bi se ustanovila obeležja po kojima se glagoli jedenja/pijenja razlikuju među sobom. Rezultati analize pokazuju da se konceptualizacija i leksikalizacija analiziranih glagola u najvećoj meri poklapaju, usled univerzalnosti jedenja i pijenja, dok su razlike uslovljene kulturološkim i lingvističkim faktorima.

Ključne reči: glagoli jedenja, glagoli pijenja, kontrastivna analiza, doslovno značenje, engleski, srpski.

1. Uvod

Cilj ovog rada je analiza doslovnih značenja glagola jedenja i pijenja u engleskom i srpskom kako bi se ispitaio njihov semantički sastav i ustanovile sličnosti i razlike u leksikalizaciji i konceptualizaciji radnji jedenja i pijenja u dva jezika. Potreba za istraživanjem glagola jedenja i pijenja nalazi se u činjenici da se ovi glagoli odnose na radnje koje se obavljaju svakodnevno i predstavljaju deo univerzalnog ljudskog iskustva, te je stoga važno precizno ustanoviti način(e) na koji se jedenje

---

¹ jelena.biljetina@gmail.com

i pije koje konceptualizuju i potom leksikalizuju. Polazna hipoteza jeste da se radnje jedenja i pije u pojavnim oblicima manifestuju na različite načine, pri čemu glagoli jedenja i pije leksički odražavaju nijanse pojmovnih manifestacija ovih radnji. S tim u vezi, cilj ovog rada je trojak: 1) ustanoviti doslovna značenja glagola jedenja i pije; 2) ustanoviti sličnosti i razlike u semantičkim komponentama glagola jedenja i pije i, kao krajnji cilj, 3) ustanoviti sličnosti i razlike u konceptualizaciji radnji jedenja i pije i postojanju formalnih korespondenata i/ili prevodnih ekvivalenata.

2. Teorijski okvir

Problem značenja predstavlja ključni problem u leksikologiji i semantici (Dragičević 2010: 54). U pristupima pitanju značenja prihvaćen je tradicionalni pristup koji leksemu predstavlja kao trougaoni odnos jezika, mišljenja i (vanjezičke) stvarnosti (Ogden and Richards 1923).² Precizna obrada značenja leksema obuhvata ne samo unutarjezičke pojave, koje odražavaju tipologiju odnosa između pojedinih leksema (i njenih sastavnih delova), već i vanjezičke pojave koje se nalaze u direktnoj ili indirektnoj vezi sa leksemom i koje odražavaju odnose između leksema i segmenata vanjezičke stvarnosti na koje se leksema odnosi (Prčić 2016: 24). U ovom radu se ispituje značenje koje se u literaturi najčešće naziva centralnim (Palmer 1976: 69) ili osnovnim značenjem (Zgusta 1991: 67), primarnom semantičkom realizacijom (Gortan-Premk 2004: 39), odnosno doslovnim značenjem (Lyons 1981: 145), (Prčić 2016: 25).³

Za utvrđivanje (doslovnog) značenja glagola u ovom radu koristeće se kombinovani pristup značenju leksema, kog navodi Prčić (2016: 58), kao kombinaciju tradicionalne metode komponentne analize i prototipskog pristupa. Komponentna analiza predstavlja tradicionalni, strukturalistički

---

² Savremeni pristupi tumače značenje putem smisla, denotacije i referencije (Lyons 1977), konceptualnog, asocijativnog, tematskog značenja (Leech 1981), dezinacije, konotacije i domena primene (Zgusta 1971), odnosno putem smisla, denotacije, referencije i asocijacije (Prčić 2016).

³ Pored doslovnog i prenesenog značenja, Prčić razlikuje još četiri značenjska para: leksičko i rečničko, deskriptivno i asocijativno, sistemsko i tekstualno i nameravano i protumačeno značenje (Prčić 2016: 25-41).

pristup analizi značenja, odnosno analitički postupak raščlanjivanja semantičkog sadržaja lekseme na značenjske delove – semantičke komponente (Lipka 1999: 99) ili dijagnostička obeležja (Prčić 2016: 52). Ova obeležja su ključna pri utvrđivanju značenja lekseme budući da se odnose na semantički relevantna obeležja vanjezičkog entiteta kog leksema denotira (Prčić 2016: 52). Lipka (1999: 99) ih definiše kao vrstu metajezika koji služi za objašnjavanje značenja, a njihova osnovna i najvažnija uloga je semantičko kontrastiranje, jer upravo u kontrastiranju i razdvajanju značenja jedne lekseme od značenja drugih moguće je ustanoviti i definisati značenje (Nida 1975: 91). Tako se, na primer, semantički sastav engleskog glagola *to devour* može razložiti na sledeća dijagnostička obeležja: [PUT FOOD INTO THE MOUTH], [CHEW], [SWALLOW], [QUICKLY], [GREEDILY], [BECAUSE OF HUNGER]. Međutim, u ovom radu model komponentne analize nije shvaćen kao isključivo postojanje ili nepostojanje određenog obeležja, već dozvoljava, prema savremenom modelu kog predlaže Prčić (2016: 58), gradijentno pripadanje određenog svojstva i na taj način se kombinuje sa određenjem značenja lekseme prema prototipu.

Kategorizacija leksema prema prototipu odražava našu percepciju vanjezičke stvarnosti budući da prototipska leksema predstavlja centralnu leksemu sa kojom ostali članovi dele određena dijagnostička obeležja (Rosch 1975: 217).⁴ Primer prototipičnog glagola jedenja u engleskom jeziku je glagol *to eat*. Ovaj glagol je centralni član kategorije (ovde se kategorija odnosi na leksičko polje) glagola jedenja i sadrži dijagnostička obeležja [PUT FOOD INTO THE MOUTH], [CHEW] i [SWALLOW] kojima se definiše prototip glagola jedenja. Ostali glagoli koji pripadaju ovoj kategoriji, poput navedenog glagola *to devour*, dele sa prototipičnim glagolom *to eat* njegova dijagnostička obeležja, na osnovu čega se svrstavaju u kategoriju glagola jedenja, ali se po drugim svojim obeležjima (na primeru glagola *to devour* to su [QUICKLY], [GREEDILY], [BECAUSE OF HUNGER]) razlikuju u odnosu na prototip. Stoga najvažnije svojstvo dijagnostičkih obeležja leži u semantičkom kontrastiranju i utvrđivanju značenja pojedinačnih leksema, pri čemu težište nije na istovetnosti, već na delimičnom poklapanju obeležja (Prčić 2016: 56-60).

---

⁴ Prototipski pristup značenju leksema zasniva se na istraživanjima kategorija i njihovih granica (Wittgenstein (1953), Berlin-Kay (1969), Taylor 1989), Rosch (1975).

Preneto na ravan ispitivanja glagola jedenja i pijenja, u ovom radu se kontrastiranje ogleđa u utvrđivanju dijagnostičkih obeležja glagola jedenja i pijenja i utvrđivanja smisaonih odnosa među ispitivanim glagolima.

Pored utvrđivanja značenjskih odnosa među glagolima jedenja i pijenja unutar engleskog, a potom i unutar srpskog jezika, analiza se bavi i uočavanjem sličnosti i razlika u značenju ispitivanih glagola između dva jezika. Ovakvo ispitivanje se temelji na postavkama kontrastivne analize, koja pretpostavlja poređenje na osnovu univerzalnog lingvističkog obeležja (Đorđević 1987: 58). U ovom radu takvo univerzalno obeležje predstavljaju dijagnostička obeležja glagola jedenja i pijenja jer se upravo na osnovu njih utvrđuju sličnosti i razlike među glagolima unutar svakog jezika ponaosob, ali i između oba jezika, te predstavljaju tertium comparationis, referentnu platformu na osnovu koje se poređenje vrši (Krzyszowski 1990: 15).

3. Korpus

Korpus za istraživanje u ovom radu prikupljen je iz relevantnih jednojezičnih rečnika engleskog i srpskog jezika⁵ i sastoji se od po osamnaest glagola jedenja, odnosno od po dvanaest glagola pijenja za svaki jezik ponaosob. U korpus su uvršteni oni glagoli jedenja i pijenja koji su u rečnicima definisani glagolima *to eat/jesti*, odnosno *to drink/piti*. Dijagnostička obeležja se utvrđuju na osnovu rečničkih definicija ispitivanih glagola i potom kontrastiraju kako bi se ustanovile sličnosti i razlike u značenju glagola jedenja i pijenja unutar jednog jezika, a potom se glagoli kontrastiraju i između dva jezika.

Engleski deo korpusa glagola jedenja čine sledeći glagoli: *to eat, to binge, to breakfast, to chomp, to chow, to crunch, to devour, to diet, to dine, to gobble, to gorge, gulp, to lunch, to nibble, to nosh, to munch, to scoff, to slurp*. Srpski glagoli jedenja uvršteni u korpus su: *jesti, večerati, doručkovati, glodati, žderati, krkati, kusati, mezetiti, mljackati, mrljaviti, obedovati, prezalogajiti, ručati, slistiti, smazati, srkati, užinati, čalabrcnuti*. Analizirani glagoli pijenja su *to drink, to booze, to guzzle, to*

---

⁵ Elektronske adrese svih rečnika i jezičkih baza korišćenih u ovom istraživanju navedene su u spisku rečnika, nakon spiska navedene literature.

imbibe, to lap, to quaff, to quench, to sip, to suck, to swig, to tipple, to toast za engleski jezik, odnosno *piti, gutati, eksirati, iskapiti, ispiti, lokati, napiti se, opiti se, piti, cevčiti, cugnuti, šljemati i šljokati* za srpski jezik.

4. Analiza

U ovom delu rada analiziraju se doslovna značenja glagola jedenja i pijenja u engleskom, odnosno srpskom jeziku, putem metode komponentne analize kojom se doslovna značenja ispitivanih glagola razlažu na specifična dijagnostička obeležja. Analiza se vrši u odnosu na prototipske glagole jedenja i pijenja, koji predstavljaju *tertium comparationis* prema kom se poređenje vrši (Đorđević 1987: 58).

4.1. Analiza glagola jedenja

4.1.1. Glagoli jedenja u engleskom jeziku

Prototipičan glagol jedenja u engleskom jeziku je glagol *to eat*. Analiza rečničke definicije glagola *to eat* pokazuje da se njegovo značenje može razložiti na sledeća dijagnostička obeležja: [PUT FOOD INTO MOUTH] , [CHEW] i [SWALLOW]. Budući da predstavlja prototip glagolske radnje kojom se označava proces jedenja, dijagnostička obeležja glagola *to eat* su sadržana u značenju svih glagola koji se odnose na jedenje, dok se ostali glagoli unutar kategorije radnje jedenja međusobno razlikuju po svojim specifičnim obeležjima, što je predstavljeno u Tabeli 1.

	to eat	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to	to
PUT FOOD INTO MOUTH	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
CHEW	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
SWALLOW	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
TOO MUCH FOOD		√										√							
A LOT OF FOOD					√													√	
UNTIL FULL											√								

IN LARGE AMOUNTS										√							
IN SMALL AMOUNTS							√						√				
IN SMALL BITES													√				
BREAKFAST			√														
LUNCH												√					
DINNER								√									
THE MAIN MEAL								√									
QUICKLY						√			√		√			√		√	
GREEDILY						√			√	√	√						
NOISILY				√													√
ENTHUSIASTICALLY					√									√			
WITH PLEASURE		√															
WITHOUT CONTROL		√															
PRODUCE SOUNDS						√									√		√
WITH TEETH						√									√		
WITH JAWS															√		
WITH MOUTH																	√
AS IF GRINDING						√											
AS IF SUCKING																	√
PARTICULAR FOOD								√									
IN ORDER TO LOSE WEIGHT								√									
BECAUSE OF HUNGER								√									

Tabela 1. Dijagnostička obeležja glagola jedenja u engleskom jeziku

Tabela 1 prikazuje analizirane glagole jedenja u engleskom jeziku i njihova dijagnostička obeležja, koja se odnose na različite segmente vanjezičke stvarnosti, odnosno na različite pojavne dimenzije procesa jedenja, koje se mogu kategorisati u nekoliko grupa: količina hrane, način jedenja, vrsta obroka i uzrok jedenja. Obeležja koja se odnose na količinu hrane se nalaze na dva ekstrema, budući da se odnose na malu i veliku količinu hrane, između polarizovanih obeležja [IN SMALL AMOUNTS] i [IN LARGE AMOUNTS] nalaze gradijentno nivelisana dijagnostička obeležja, počevši od onog koji se odnosi na prekomernu količinu pojedene hrane ([TOO MUCH FOOD]), preko velike količine

pojedene hrane ([A LOT OF FOOD]), do onog koje se odnosi na zasićenost hranom ([UNTIL FULL]). Budući da je dimenzija jedenja velike količine hrane izražena putem brojnih obeležja, i broj glagola kojima se izražava jedenje velike količine hrane znatno je veći od broja glagola kojima se izražava uzimanje male količine hrane: *to binge*, *to chow*, *to gorge*, *to gulp*, *to scoff* (kao glagoli kojima se izražava jedenje velike količine hrane), odnosno *to diet* i *to nibble* (mala količina hrane).

Dimenzija koja se odnosi na način uzimanja hrane takođe obuhvata širok spektar dijagnostičkih obeležja, a ona se tiču različitih načina jedenja, pri čemu svako od ustanovljenih dijagnostičkih obeležja odslikava segment vanjezičke stvarnosti koji se ne smatra društveno poželjnim ponašanjem prilikom jela. Jedan od navedenih različitih vidova se odnosi na (veliku) brzinu kojom agens jede hranu, te je i izražen obeležjem [QUICKLY]. Ovo obeležje ulazi u značenje čak pet glagola, *to devour*, *to gobble*, *to gulp*, *to nosh* i *to scoff*, a četiri od navedenih pet glagola (*to devour*, *to gobble*, *to gulp*, *to scoff*) sadrže i obeležje [GREEDILY], kojim se izražava pohlepan način na koji se hrana jede. Drugi vid je stvaranje zvukova prilikom jela, što je izraženo obeležjem [NOISILY], koje je opšte po svom značenju i odnosi se na glasno jedenje. Ovo dijagnostičko obeležje je karakteristično za dva glagola, *to chomp* i *to slurp*, pri čemu potonji glagol nosi dodatno specifično obeležje [WITH MOUTH] dela usne duplje kojim se stvara zvuk, a to su usta. Prisutne su još dve značenjske dimenzije kojima se ističe organ aktivan pri stvaranju zvuka, izražene dijagnostičkim obeležjima [WITH TEETH] i [WITH JAWS]. Oba ova obeležja ulaze u semantički sastav dva glagola, *to crunch* i *to munch*, a oni se međusobno razlikuju po specifičnim obeležjima [AS IF GRINDING] za glagol *to crunch*, odnosno [WITH MOUTH] za glagol *to munch*. [AS IF GRINDING], uz [AS IF SUCKING] kod glagola *to slurp*, predstavlja dijagnostičko obeležje kojim se način obavljanja radnje jedenja poredi sa mlevenjem, odnosno sisanjem. Kod glagola jedenja u engleskom jeziku je prisutna i grupa dijagnostičkih obeležja kojima se označava vrsta obroka (implicitno i doba dana tokom kog se radnja obavlja), a po kojima se glagoli *to breakfast*, *to lunch* i *to dine* razlikuju od prototipičnog glagola *to eat*. Ta obeležja su [BREAKFAST], [LUNCH] i [DINNER], kao i obeležje [THE MAIN MEAL], kao deo semantičkog sastava glagola *to dine*, čime se ističe uzimanje glavnog obroka u toku dana, najčešće u večernjim časovima.

4.1.2. Glagoli jedenja u srpskom jeziku

Prototipičan glagol jedenja u srpskom jeziku je glagol *jesti*. Na osnovu definicija u analiziranim rečnicima, komponentnom analizom se dolazi do sledećih dijagnostičkih obeležja ovog glagola: [STAVITI HRANU U USTA], [ŽVAKATI] i [GUTATI]. Navedena obeležja predstavljaju univerzalna, zajednička obeležja glagola jedenja u srpskom jeziku na osnovu kojih se vrši poređenje i utvrđivanje semantičkih razlika u odnosu na ostale glagole jedenja. Dijagnostička obeležja ustanovljena za glagole jedenja u srpskom jeziku predstavljena su u Tabeli 2.

	jesti	večer	doru	gloda	ždera	krkat	kusat	meze	mijac	mrlja	obed	preza	ručat	slistit	smaz	srkati	užina	čalab
STAVITI HRANU U USTA	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
ŽVAKATI	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
GUTATI	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
CELOKUPNA KOLIČINA HRANE													√	√				
VELIKA KOLIČINA HRANE					√	√							√					
MALA KOLIČINA HRANE								√		√		√					√	√
HALAPLJIVO					√		√								√			
BRZO					√									√				√
BEZVOLJNO										√								
U MALIM ZALOGAJIMA												√						
IZMEĐU OBROKA																	√	
GLAVNI OBROK											√							
RUČAK													√					
DORUČAK			√															
VEČERA		√																
SUHOMESNATA HRANA								√										
PROIZVODITI ZVUKE									√							√		
USNAMA									√							√		
ODVAJATI JEZIK OD NEPCA									√									
ODVAJATI MEKI DEO S				√														

TVRDOG																				
STRUGATI				√																
UZ PIĆE								√												
S UŽIVANJEM						√	√	√												

Tabela 2. Dijagnostička obeležja glagola jedenja u srpskom jeziku

Iz Tabele 2 se može zaključiti da se dijagnostička obeležja glagola jedenja u srpskom jeziku odnose na raznorodne pojave koje, svaka u zavisnosti od svoje specifičnosti, utiču na različitost u leksikalizaciji radnji jedenja, pa samim tim i na međusobne razlike unutar leksičkog polja glagola jedenja u srpskom jeziku. Ustanovljena dijagnostička obeležja se mogu podeliti u nekoliko srodnih grupa, u zavisnosti od segmenata stvarnosti na koje se odnose: grupa koja se odnosi na količinu hrane, vrstu obroka i način jedenja. Grupa obeležja koja se odnosi na količinu hrane nije razučena u pogledu količine hrane koju agens jede, već sadrži samo obeležja [VELIKA KOLIČINA HRANE] i [MALA KOLIČINA HRANE]. Obeležje [VELIKA KOLIČINA HRANE] je prisutno kod tri glagola: *žderati*, *krkati* i *slistiti*. Glagoli *žderati* i *slistiti* su izrazito negativno konotirani jer, osim toga što označavaju jedenje velike količine hrane, oba glagola sadrže još i obeležje [BRZO], a pojedinačno obeležje [HALAPLJIVO] (glagol *žderati*), odnosno [CELOKUPNA KOLIČINA HRANE] (glagol *slistiti*), koji se odnose na one segmente vanjezičke stvarnosti koji se shvataju kao nepoželjno ponašanje pri jelu. Sa druge strane, obeležje kojim se izražava mala količina pojedene hrane prisutno je u semantičkom sadržaju pet glagola: *mezetiti*, *mrljaviti*, *prezalogajiti*, *užinati*, *čalabrcnuti*. [MALA KOLIČINA HRANE] je obeležje koje je zajedničko za svih pet navedenih glagola, ali se oni međusobno razlikuju po raznovrsnim obeležjima, te se uzimanje male količine hrane u srpskom jeziku kombinuje sa psiho-emotivnim stanjem agensa izraženim obeležjem [BEZVOLJNO] kod glagola *mrljaviti*, odnosno obeležjem [S UŽIVANJEM] kod glagola *krkati* i *kusati*, vremenom jedenja [IZMEĐU OBROKA] kod glagola *užinati*, načinom jedenja [BRZO] za glagol *čalabrcnuti* ili [U MALIM ZALOGAJIMA] za glagol *prezalogajiti* i vrstom hrane koja se jede [SUHOMESNATA HRANA], [UZ PIĆE] za glagol *mezetiti*.

Drugu grupu dijagnostičkih obeležja čine obeležja koja se odnose na određen način jedenja. Opšte obeležje [PROIZVODITI ZVUKE] je dodatno specifikovano obeležjima kojima se izražava halapljivost ([HALAPLJIVO])

kod glagola *žderati*, *kusati* i *smazati*, način obrade hrane izražen obeležjima [STRUGATI] i [ODVAJATI MEKI DEO S TVRDOG] kod glagola *glodati*, odnosno [ODVAJATI JEZIK OD NEPCA] kod glagola *mljackati*, ali i konkretno navode organi usne duplje kojima se zvuci stvaraju, kao što su obeležja [USNAMA], takođe prisutno kod glagola *mljackati*, ali i kod glagola *srkati*, specifičnog po tome što se, pored stvaranja zvuka usnama, odnosi isključivo na nošenje tečne hrane.

U treću grupu spadaju dijagnostička obeležja koja se tiču vrste hrane koja se jede. To su obeležja koja se odnose na specifičan obrok i vrstu hrane koja se pri tom jede, ali i impliciraju doba dana u kom se obrok uzima: [DORUČAK], [RUČAK] i [VEČERA] za glagole *doručkovati*, *ručati* i *večerati*, navedenim redosledom. Glagol *obedovati* takođe spada u ovu grupu, budući da sadrži dijagnostičko obeležja [GLAVNI OBROK]. Ono ukazuje na segment vanjezičke stvarnosti koje se odnosi na jedenje glavnog dnevnog obroka, što je u kulturi govornika srpskog jezika ručak. U ovoj grupi nalaze se i prethodno navedena dva obeležja koja se tiču specifične vrste hrane koja se jede, [SUHOMESNATA HRANA] za glagol *mezetiti* i [TEČNA HRANA] za glagol *srkati*.

4.1.3. Kontrastivna analiza glagola jedenja

Kontrastivno poređenje glagola jedenja u dva analizirana jezika pokazuje da se prototipični glagoli jedenja u engleskom i srpskom jeziku, *to eat* i *jesti*, po svojoj formi, funkciji i sadržini u potpunosti preklapaju, te predstavljaju formalne korespondente (Prčić 2019: 170). Istovetnost u formi, funkciji i smislu prototipičnih glagola jedenja, kao glagola nadređenih ostalim glagolima unutar leksičkog polja glagola jedenja, pokazuje da se jedenje u obe kulture konceptualizuje na isti način, što je dodatno potvrđeno i samim semantičkim sastavom dvaju glagola, budući da se njihov semantički sadržaj može razložiti na dijagnostička obeležja koja se odnose na istovetne segmente stvarnosti: [PUT FOOD INTO THE MOUTH] [STAVITI HRANU U USTA], [CHEW] [ŽVAKATI] i [SWALLOW] [GUTATI]. Ovakva dijagnostička obeležja takođe ukazuju na to da se u obe kulture jedenje konceptualizuje i definiše na osnovu fizioloških odlika i redosleda samog procesa jedenja.

Formalni korespondenti su ustanovljeni i kod grupe glagola koja se odnosi na određenu vrstu obroka, odnosno za glagole *to breakfast*, *to*

lunch i *to dine*. Njihovi korespondenti su *doručkovati*, *ručati* i *večerati* navedenim redosledom, uz određenu razliku koja je deo kulturološke specifičnosti: engleski glagol *to dine*, čiji je korespondent u srpskom jeziku glagol *večerati*, označava glavni obrok koji se uzima tokom dana, dok je u kulturi govornika srpskog jezika glavni obrok u toku dana ručak. Drugu grupu glagola za koje postoje formalni korespondenti u engleskom jeziku čine glagoli kojima se izražava specifičan način jedenja: *to slurp* – *srkati*, *to munch* – *mljackati*, *to crunch* – *grickati*. Sva tri glagola (i njihovi korespondenti) se odnose na specifičan način na koji se radnja jedenja obavlja i stvaranje zvuka prilikom jela: *to crunch* – *hrskati*, *to munch* – *mljackati* i *to slurp* – *srkati*. Glagol *to devour* takođe ima svoj formalni korespondent u srpskom jeziku, a to je *žderati*: oba glagola se odnose na brzo, pohlepno i halapljivo jedenje velike količine hrane. Značenjski vrlo sličan je još jedan par, *to scoff* i *smazati*, glagoli koji se takođe odnose na brzo i halapljivo jedenje ali, za razliku od para *to devour* i *žderati*, ne sadrže obeležje pohlepe.

Nekoliko je glagola u engleskom jeziku za koje u srpskom jeziku ne postoji odgovarajući značenjski kontrast koji se leksikalizuje odgovarajućim glagolom jedenja, već se za takve glagole u srpskom jeziku najčešće koristi prototipičan glagol *jesti* koji je modifikovan odgovarajućim leksičkim sadržajem. Tako se, na primer, za glagol *to nosh* u srpskom jeziku koristi funkcijsko-komunikativni ekvivalent kojim se naglašava brzina, *jesti na brzinu* ili *jesti na brzaka*, a za glagol *to chomp* ekvivalent koji naglašava glasnoću (*glasno jesti*), što je dijagnostičko obeležje po kom se ovaj glagol razlikuje od ostalih glagola jedenja. Glagoli *to gobble* i *to gorge* su značenjski vrlo slični, jer označavaju pohlepu prilikom jela, a u srpskom jeziku se takođe prevodi ekvivalentima *proždrljivo jesti*, odnosno *pohlepno jesti*. Za glagol *to diet* u srpskom jeziku ne postoji odgovarajući glagol jedenja, ali se koristi sintagma *biti na dijeti*, kao definicioni prevod.

4.2. Analiza glagola pijača

4.2.1. Glagoli pijača u engleskom jeziku

Kao prototipičan glagol pijača u engleskom jeziku, *to drink* sadrži dva dijagnostička obeležja, [TAKE LIQUID] i [SWALLOW], te kao predstavlja osnovu za (ne)uključivanje drugih glagola u leksičko polje glagola jedenja. Glagoli pijača u engleskom jeziku i njihova dijagnostička obeležja predstavljeni su u Tabeli 3.

	to drink	to booz	to ouzzl	to imbi	to lap	to ouaff	to ouen	to sip	to suek	to cuin	to finl	to toast
TAKE LIQUID	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
SWALLOW	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
ALCOHOL		√		√							√	√
A LITTLE AMOUNT								√			√	√
A LOT OF LIQUID						√				√		
IN SMALL MOUTHFULS								√				
IN LARGE GULPS										√		
TO EXCESS		√										
QUICKLY			√			√						
GREEDILY			√									
EAGERLY						√						
HABITUALLY											√	
REGULARLY		√										
USING TONGUE												
BY CONTRACTING LIPS					√				√			
WITH MOUTH									√			
FROM A BOTTLE										√		
TO STOP BEING THIRSTY							√					
TO DRAW LIQUID									√			
TO HONOUR A PERSON												√

Tabela 3. Dijagnostička obeležja glagola pijača u engleskom jeziku

Na osnovu analiziranih glagola i njihovih izdvojenih dijagnostičkih obeležja, pokazalo se da se pije u engleskom jeziku, pored svog prototipičnog odvijanja radnje pijenja, dodatno karakteriše prvenstveno različitim načinima na koje se radnja odvija, ali i količine pića koja se konzumira. Stoga se izdvajaju dve glavne grupe dijagnostičkih obeležja; jednu čine obeležja koja se odnose na količinu tečnosti koja se pije, a drugu, veću grupu, obeležja koja se odnose na način pijenja. Dijagnostička obeležja koja se odnose na količinu tečnosti su gradijentno raspoređena i kreću od male količine [A LITTLE AMOUNT] (glagol *to sip*, *to tipple*, *to toast*) popijene malim gutljajima [IN SMALL MOUTHFULS] (*to sip*), preko velike količine tečnosti [A LOT OF LIQUID] (*to quaff*, *to swig*) popijene velikim gutljajima [IN LARGE GULPS] (*to swig*), pa do ekstrema u ovoj dimenziji, a to je prekomerna količina [TO EXCESS] (*to booze*).

Mnogo raznovrsnija je grupa dijagnostičkih obeležja koja se tiče načina konzumiranja tečnosti, a kojima se ističu različiti aspekti procesa pijenja: brzina, učestalost, psiho-emotivno stanje agensa, kao i organi usne duplje koji se koriste prilikom pijenja. Brzina, izražena obeležjem [QUICKLY] je prisutna kod dvaju glagola pijenja, *to guzzle* i *to quaff*, a oni se međusobno razlikuju po psiho-emotivnom stanju agensa koji brzo pije i radnju pijenja vrši pohlepno [GREEDILY] (za glagol *to guzzle*), odnosno željno [EAGERLY] (za glagol *to quaff*). Vremenski aspekt izražen je obeležjima koja se odnose na učestalost pijenja: redovnost radnje pijenja izražena je obeležjem [REGULARLY] kod glagola *to booze*, a navika obavljanja radnje pijenja, [HABITUALLY], kod glagola *to tipple*. Organi usne duplje predstavljaju još jedan istaknut segment radnje pijenja, a u engleskom jeziku je izražen obeležjima [USING TONGUE] kod glagola *to lap*, odnosno dvama obeležjima koja se odnose korišćenje usta i stiskanje usana, [WITH MOUTH] i [BY CONTRACTING LIPS], oba deo semantičkog sastava glagola *to suck*. Poslednja podgrupa dijagnostičkih obeležja se tiče svrhe pijenja, odnosno namere agensa, i vrlo je raznorodna: tiče se utaživanja žeđi [TO QUENCH THIRST] kod glagola *to quench*, odnosno na pijenje u čast nekome [TO HONOUR A PERSON] kod glagola *to toast*.

Posebnu obeležje je [ALCOHOL], kao jedino dijagnostičko obeležje kojim se izražava vrsta tečnosti koja se pije. Ovo obeležje ulazi u semantički sastav četiri glagola (*to booze*, *to imbibe*, *to tipple* i *to toast*), a kombinovano je sa obeležjima [TO EXCESS] i [REGULARLY] kod glagola *to booze*, sa obeležjem [HABITUALLY] kod glagola *to tipple*, odnosno [A LITTLE AMOUNT] i [TO HONOUR A PERSON] kod glagola *to toast*.

4.2.2. Glagoli pijenja u srpskom jeziku

U srpskom jeziku prototipičan glagol pijenja je glagol *piti*, sa dijagnostičkim obeležjima [UNOSITI TEČNOST] i [GUTATI], koja predstavljaju deo semantičkog sastava glagola pijenja u srpskom jeziku i na osnovu kojih se glagoli svrstavaju u grupu glagola pijenja.

	piti	gutati	eksirati	iskapati	ispiti	lokati	napiti	opiti	cevčiti	cugati	šljemati	šljokati
UNOSITI TEČNOST	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
GUTATI	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
POTISKIVATI GUTLJAJE		√										
VELIKA KOLIČINA									√			
CELOKUPNA KOLIČINA			√	√	√							
PREKOMERNA KOLIČINA								√		√	√	√
DO PRAŽNENJA POSUDE			√	√	√							
DO POSLEDNJE KAPI				√								
BEZ PREKIDANJA			√							√		
DO ZASIĆENJA							√					
DO STANJA OPIJENOSTI								√				√
U CILJU UTAŽIVANJA ŽEDI							√					
ALKOHOL								√	√	√	√	√
ZAHVATATI JEZIKOM						√						
GLASNO						√						

Tabela 4. Dijagnostička obeležja glagola pijenja u srpskom jeziku

U tabeli 4. prikazana su dijagnostička obeležja glagola pijenja u srpskom jeziku koja se mogu podeliti u dve grupe: u jednu spadaju obeležja koja se odnose na količinu popijene tečnosti, a u drugu grupu ona koja se odnose na način pijenja. Dimenzija količine popijene tečnosti je u srpskom jeziku izražena ne samo dijagnostičkim obeležjem [VELIKA KOLIČINA] (*cevčiti*), već i obeležjima koja se odnose na prekomernost [PREKOMERNA KOLIČINA] (*opiti se*, *cugati*, *šljemati*, *šljokati*), ali i na celokupnost [CELOKUPNA KOLIČINA] (*eksirati*, *iskapati*, *ispiti*). Kod pojedinih glagola (*eksirati*, *iskapati*, *ispiti*) velika količina i celokupnost popijene tečnosti su dodatno naglašeni obeležjem [DO PRAŽNENJA

POSUDE] kojim se ističe da u posudi nije ostalo nimalo tečnosti, a kod glagola *iskapiti* još više je istaknuto obeležjem [DO POSLEDNJE KAPI].

Druga grupa dijagnostičkih obeležja je usmerena ka agensu i posledicama radnje pijenja po organizam, kada agens uzima tečnost sve dotle dok može da je primi, što je izraženo obeležjem [DO ZASIĆENJA] kod glagola *napiti se*, odnosno dok ne dospe u stanje pijanstva, što se kod glagola *opiti se* izražava obeležjem [DO STANJA OPIJENOSTI]. *Napiti se* sadrži i obeležje [U CILJU UTAŽIVANJA ŽEDI], kao razlog usled kog agens uzima tečnost, a glagol *opiti se* sadrži obeležje [ALKOHOL], prisutno u semantičkom sastavu još četiri glagola: *cevčiti*, *cugati*, *šljemati*, *šljokati*. Kod svih navedenih glagola, obeležje [ALKOHOL] nalazi se u kombinaciji sa obeležjima velike, odnosno prekomerne količine tečnosti koja se pije (alkohola): [VELIKA KOLIČINA] za glagol *cevčiti*, odnosno [PREKOMERNA KOLIČINA] za glagole *cugati*, *šljemati* i *šljokati*. Navedena obeležja upućuju na količinu alkohola koja je preterana za agensa, kao konzumenta, a ukazuju na potrebu za leksički nijansiranim izražavanjem radnje pijenja prekomerne količine alkohola.

4.2.3. Kontrastivna analiza glagola pijenja

Pri kontrastivnom poređenju glagola pijenja u engleskom i srpskom jeziku uočljivo je da prototipični glagoli pijenja, *to drink* i *piti*, predstavljaju formalne korespondente, budući da se njihova sintaksička funkcija, ali i semantički sastav, u potpunosti poklapaju. Dijagnostička obeležja koja se odnose na radnju pijenja u oba jezika odražavaju fiziologiju samog procesa pijenja, i tiču se unošenja tečnosti i njenog gutanja: [TAKE LIQUID] i [UNOSITI TEČNOST], odnosno [SWALLOW] i [GUTATI].

Nevelik je broj formalnih korespondenata koje engleski glagoli pijenja imaju u srpskom jeziku. Jedan od njih je glagol *to lap*, čiji je korespondent u srpskom glagol *lokati*, jer se odnosi na zahvatanje tečnosti jezikom ([USING TONGUE], [ZAHVATATI JEZIKOM]), pri čemu glagol *lokati* nosi i dodatnu komponentu kojom se ističe bučan način pijenja ([GLASNO]). Drugi glagol koji ima formalni korespondent u srpskom jeziku je glagol *to quench*, odnosno njemu odgovarajući glagol *napiti se*. Oba glagola sadrže komponentu kojom se ističe svrha pijenja tečnosti, a to je utaživanje žeđi: [TO STOP BEING THIRSTY] i [U CILJU

UTAŽIVANJA ŽEDI]. Slično je i sa glagolom *to sip*, koji se odnosi na pijeње male količine tečnosti i čiji bi korespondent mogao da bude srpski glagol *pijuckati*. Potonji glagol je u rečnicima srpskog jezika definisan u smislu deminutiva glagola *piti*. *To tittle* je još jedan od glagola za koji u srpskom jeziku postoji odgovarajući korespondent, a to je *opiti se*, jer oba glagola izražavaju radnju konzumiranja alkohola tokom kontinuiranog perioda.

Glagoli kojima se u engleskom jeziku izražava pijeње alkohola, poput glagola *to booze*, *to imbibe*, *to tittle* i *to toast*, nemaju svoje formalne korespondente u srpskom jeziku, sudeći po korišćenim rečnicima srpskog jezika, budući da nije pronađen ni jedan glagol pijeња u srpskom jeziku koji sadrži istovetna dijagnostička obeležja kao i navedeni glagoli.⁶ Za najveći broj engleskih glagola pijeња se u srpskom jeziku koriste prevodni, odnosno funkcijsko-komunikativni ekvivalenti. Tako, na primer, glagolu *to guzzle*, odgovara prototipičan glagol *piti* uz modifikaciju priloškom odredbom *halapljivo*, dok se za glagol *to quaff* takođe koristi prototip modifikovan priloškom odredbom kojom se naglašava emotivno stanje agensa: *željno piti*. Glagol *to swig* se odnosi na pijeње iz boce i nema odgovarajući formalni korespondent u srpskom jeziku u vidu glagola pijeња čije se doslovno značenje odnosi na pijeње, ali bi se kao korespondent mogao koristiti glagol *potegnuti*, čije je sekundarno značenje 'kratko i snažno povući tečnost iz boce' (RSJ).

5. Zaključak

Analiza doslovnih značenja glagola jedenja i pijeња je pokazala da se semantički sadržaj ispitanih glagola metodom komponentne analize može

---

⁶ Neki od engleskih glagola (*to booze*, *to tittle*) predstavljaju deo neformalnog jezičkog registra, za koje u analiziranim rečnicima srpskog jezika nije ustanovljen korespondent. Međutim, *Rečnik sinonima* Pavla Ćosića navodi sinonimne glagole pijeња u srpskom jeziku, od kojih bi neki (*cugati*, *cirkati*) mogli da predstavljaju formalne korespondente navedenih engleskih glagola, ali određen problem predstavlja i činjenica da za glagole *cugati* i *cirkati* ne postoji odrednica u relevantnim jednojezičnim rečnicima srpskog jezika. Za glagol *to toast* postoji odgovarajući srpski glagol, *nazdraviti*, koji se koristi da označi radnju istovetnu onoj označenoj glagolom *to toast*, ali on u rečnicima srpskog jezika nije primarno definisan kao glagol pijeња ('želeći kome što dobro (zdravlje, uspeh, sreću i sl.) ispijajući pri tome piće (najčešće alkoholno), napiti kome'; RMS). Slično je i sa glagolom *to sip*, koji se odnosi na pijeње male količine tečnosti i čiji bi korespondent mogao da bude srpski glagol *pijuckati*, ali za potonji glagol nije pronađena odrednica u rečnicima srpskog jezika.

razložiti na dijagnostička obeležja koja služe kao tertium comparacionis za poređenje glagola prvo unutar jednog jezika, a potom i za poređenje glagola u engleskom i srpskom, što predstavlja osnovni cilj ovog rada. S obzirom na to da se analiza glagola jedenja i pijenja unutar jednog jezika vrši u odnosu na prototipske glagole jedenja i pijenja ((*to eat* i *jesti*, odnosno *to drink* i *piti*), u glagole jedenja i pijenja uvršteni su oni glagoli čiji je semantički sastav pokazao da sadrže dijagnostička obeležja istovetna prototipičnim glagolima, ali se razlikuju od prototipičnih glagola po tome što sadrže još (najmanje) jedno obeležje. Analizom dijagnostičkih obeležja ustanovljeno je da se u oba jezika obeležja odnose na slične segmente vanjezičke stvarnosti i da se tiču količine hrane/pića, načina jedenja/pijenja i vrste hrane/pića koja se jede/pije, ali da se unutar navedenih dimenzija sama obeležja u pojedinim segmentima razlikuju u engleskom i srpskom. Tako su, na primer, u engleskom jeziku obeležja koja se odnose na količinu hrane više nijansirana i orijentisana ka fiziološkom stanju agensa usled jedenja (pre)velike količine hrane, dok se u srpskom jeziku obeležja isključivo tiču male, velike ili celokupne količine hrane. U pogledu načina jedenja, i u engleskom i u srpskom su dijagnostička obeležja slična i najčešće izražavaju brzinu, halapljivost i/ili uživanje prilikom jedenja. Još jedan zajednički segment predstavljaju obeležja kojima se referiše na stvaranje zvuka, koristeći organ(e) usne duplje. Slično glagolima jedenja, i glagoli pijenja u oba jezika u svom semantičkom sastavu sadrže dijagnostička obeležja koja se odnose na količinu tečnosti i način pijenja, ali je u srpskom jeziku veći broj onih obeležja kojima se izražava raznolikost u pogledu količine tečnosti (i naglašava da je posuda prazna), dok je u engleskom jeziku veći broj obeležja kojima se iskazuje način na koji agens konzumira tečnost, a ta obeležja se kreću od pozitivno konotiranih (na primer, obeležje koje se odnosi na veliku želju za tečnošću) do negativno konotiranih, koji su u većem broju (obeležja koja se tiču halapljivosti, brzog i prekomernog pijenja, prenaplašene upotrebe jezika ili usta). Važno dijagnostičko obeležje, zajedničko za glagole pijenja u oba jezika, je obeležje kojim se ističe vrsta tečnosti (alkohol) i koje ulazi u semantički sastav velikog broja glagola.

S obzirom na to da glagoli jedenja i pijenja u engleskom i srpskom jeziku dele veliki broj zajedničkih obeležja, očekivano je postojanje velikog broja formalnih korespondenata. Međutim, analiza je pokazala da

u srpskom jeziku ne postoji veliki broj formalnih korespondenata, odnosno glagola koji sadržinski i formalno odgovaraju glagolima jedenja/pijenja u engleskom jeziku: potpuni formalni korespondenti su prototipični glagoli jedenja, odnosno pijenja, dok se ostali formalni korespondenti odnose na radnje jedenja/pijenja koje se vrše svakodnevno, poput radnji obavljanja doručka, ručka, večere ili zadovoljenja žeđi. I pored relativno malog broja formalnih korespondenata, može se zaključiti da se glagolima jedenja i pijenja u engleskom i srpskom jeziku leksikalizuju slične radnje jedenja i pijenja, budući da same radnje predstavljaju procese koji su univerzalni i fiziološki se odvijaju na isti način, bez obzira na kulturu u kojoj govornici engleskog, odnosno srpskog jezika žive, a razlike koje postoje predstavljaju posledicu naglašavanja određenog segmenta jedenja/pijenja.

Literatura

- Berlin, B. and P. Kay (1969). *Basic Color Terms. Their Universality and Evolution*. Los Angeles: University of California Press.
- Dragičević, R. (2010). *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Đorđević, R. (1987). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Gortan-Premk, D: (2004). *Polisemija i organizacija leksičkog Sistema u srpskome jeziku. (2. izdanje)*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Krzyszowski T.P. (1990). *Contrasting Languages. The Scope of Contrastive Linguistics*. Mouton de Gruyter, Berlin.
- Leech, G. (1981). *Semantics. 2nd edition*. Harmondsworth: Penguin books.
- Lipka, L. (1992). *An Outline of English Lexicology. Lexical Structures, Word Semantics and Word-Formation. 2nd edition*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Lyons, J. (1977). *Semantics. Volume I-II*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1981). *Language and Linguistics. An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nida, E. (1975). *Componential Analysis of Meaning. An Introduction to Semantic Structures*. The Hague: Mouton.
- Ogden, C. K. and I. A. Richards. (1946). *The Meaning of Meaning. 8th edition*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Palmer, R. (1986). *Semantics. 2nd edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Prčić, T. (2016). *Engleski u srpskom. Treće, elektronsko izdanje*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Prčić, T. (2019). *Engleski u srpskom. Treće, elektronsko izdanje*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

- Rosch; E. (1975). Cognitive Representation of Semantic Categories. *Journal of Experimental Psychology* 104 (3): 192-233.
- Taylor, J. R. (1989). *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford: Clarendon Press.
- Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical Investigations. 3rd edition*. Oxford: Basil Blackwell.
- Zgusta, L. (1971). *Manual of Lexicography*. Praha: Academia, Publishing House of the Czechoslovak Academy of Sciences.

Rečnici

- AHD: *American Heritage Dictionary of the English Language*. Available at: <https://ahdictionary.com/>
- CD: *Cambridge Dictionaries Online*. Available at: <http://dictionary.cambridge.org/>
- ChD: *Chambers Dictionary*. Available at: <https://chambers.co.uk/>
- LD: *Longman Dictionaries Online*. Available at: <http://global.longmandictionaries.com>
- MW: *Merriam-Webster's Dictionary*. Available at: <http://meriam-webster.com/>
- OD: *Oxford Dictionaries Online*. Available at: <http://oxforddictionaries.com/>
- TS: *The Sage*. Available at: <http://www.sequencepublishing.com/l/thesage.html>
- YD: *Your Dictionary*. Available at: <https://www.yourdictionary.com/>
- WN: *WordNet*. Available at: <http://wordnetweb.princeton.edu>

Rečnici srpskog jezika:

- RS: Ćosić, P. (2008). *Rečnik sinonima*. Kornet: Beograd.
- RMS: *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika. I-VI*. (1967). Novi Sad: Matica srpska, Zagreb: Matica hrvatska.
- RSJ: *Rečnik srpskoga jezika*. (2011). Novi Sad: Matica srpska.

Jelena Biljetina

LITERAL MEANINGS OF THE VERBS OF EATING AND DRINKING IN ENGLISH AND SERBIAN: A CONTRASTIVE ANALYSIS

Summary: The paper examines literal meanings of the verbs of eating and speaking in English and in Serbian. The meanings are analysed against the prototypical verbs of eating (*to eat* in English, *jesti* in Serbian) and drinking (*to drink* in English and *piti* in Serbian) that serve as *tertium comparationis* – the common ground against which the contrasting of the verbs is done.

The literal meanings of the verbs are established through dictionary definitions excerpted from relevant monolingual dictionaries of English and Serbian. Contrastive analysis method is employed to determine diagnostic features of each verb, in order to identify the features that are specific for each verb and by which verbs differ among themselves. The results of the analysis show that the conceptualisation and lexicalisation of the analysed verbs overlap in most cases due to the universality of the actions of eating and drinking, whereas the differences are conditioned by cultural and linguistic factors.

Key words: verbs of eating, verbs of drinking, contrastive analysis, literal meaning, English, Serbian.